

Gramàtica Històrica de l'Espanyol

Codi: 100597

Crèdits: 6

Titulació	Típus	Curs	Semestre
2500248 Llengua i Literatura Espanyoles	OB	2	2
2501801 Estudis de Català i Espanyol	OT	3	0
2501801 Estudis de Català i Espanyol	OT	4	0
2501910 Estudis d'Anglès i Espanyol	OT	3	0
2501910 Estudis d'Anglès i Espanyol	OT	4	0

Professor/a de contacte

Nom: Cristina Buenafuentes de la Mata

Correu electrònic: Cristina.Buenafuentes@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: No

Grup íntegre en espanyol: Sí

Prerequisits

Atès que l'estudiantat ha demostrat, mitjançant l'obtenció dels crèdits corresponents a les assignatures de formació bàsica, haver adquirit les competències bàsiques, haurà de ser capaç d'expressar-se amb correcció oralment i per escrit. Per aquesta raó, els eventuals errors ortogràfics i d'expressió que pogués cometre comportaran un descens de la puntuació en la qualificació final.

Les activitats, pràctiques i treballs presentats en l'assignatura hauran de ser originals i no s'admetrà, sota cap circumstància, el plagi total o parcial de materials aliens publicats en qualsevol suport. L'eventual presentació de material no original sense indicar adequadament el seu origen ocasionarà, automàticament, la qualificació de suspens (0).

De la mateixa manera, es considera que l'estudiantat coneix les normes generals de presentació d'un treball acadèmic. No obstant, podrà aplicar les normes específiques que pugui indicar-li el professor de l'assignatura, si així ho creu necessari.

No és imprescindible, però sí recomanable, la possessió d'uns coneixements bàsics de la llengua llatina.

Objectius

Gramàtica històrica de l'espanyol és un curs d'introducció a l'estudi històric de la llengua, tant des d'un punt de vista general (canvi lingüístic) com particular (l'evolució concreta de l'espanyol).

L'objectiu de l'assignatura és que l'estudiantat adquireixi una visió general de les diferents etapes evolutives de l'espanyol, amb especial èmfasi en els canvis gramàtics i fònics del seu sistema lingüístic, així com un domini inicial de les eines d'estudi diacrònic d'una llengua.

En acabar el curs els/les estudiants han de ser capaços de:

- Aplicar diferents metodologies a l'estudi de la gramàtica històrica de l'espanyol.
- Dominar els instruments propis de la lingüística històrica.
- Identificar els diferents tipus de canvis lingüístics que poden ocórrer en una llengua.
- Descriure els aspectes més rellevants de la història de la llengua espanyola des del punt de vista extern.
- Establir les diferents etapes històriques de la llengua espanyola i els canvis fònics i grafemàtics corresponents a cada període.
- Realitzar evolucions fòniques de paraules llatines a l'espanyol actual.

Competències

Llengua i Literatura Espanyoles

- Emmarcar tipològicament els principals fenòmens de la llengua espanyola i relacionar-los amb fenòmenos similars d'altres llengües romàniques.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.

Estudis de Català i Espanyol

- Demostrar que es coneix la història i el desenvolupament de la llengua espanyola, i identificar els principals períodes de la seva evolució i les característiques lingüístiques fonamentals d'aquests períodes.
- Emmarcar tipològicament els principals fenòmens de la llengua espanyola i relacionar-los amb fenòmenos similars d'altres llengües romàniques.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.

Estudis d'Anglès i Espanyol

- Demostrar que es coneix la història i el desenvolupament de la llengua espanyola, i identificar els principals períodes de la seva evolució i les característiques lingüístiques fonamentals d'aquests períodes.
- Emmarcar tipològicament els principals fenòmens de la llengua espanyola i relacionar-los amb fenòmenos similars d'altres llengües romàniques.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.

Resultats d'aprenentatge

1. Aplicar els principis de la lingüística històrica aplicada a l'estudi de la gramàtica històrica de l'espanyol.
2. Construir un text escrit amb correcció gramatical i lèxica.

3. Descriure els orígens de l'espanyol: les llengües preromanes i la romanització.
4. Fer prediccions i inferències sobre el contingut d'un text.
5. Fer servir la terminologia adequada en la construcció d'un text acadèmic.
6. Interpretar, a partir d'un text, el significat de les paraules desconegudes.
7. Redactar correctament un text no normatiu prèviament analitzat.

Continguts

1. Introducció a la lingüística històrica
  - 1.1. Lingüística històrica: història de la llengua i gramàtica històrica
    - 1.1.1. Mètodes de la lingüística històrica i relacions interdisciplinàries
    - 1.1.2. Instruments i materials de la lingüística històrica
  - 1.2. El concepte de canvi lingüístic i tipologia de canvis
    - 1.2.1. El canvi fònic
    - 1.2.2. El canvi gramatical
    - 1.2.3. El canvi lexico-semàntic
    - 1.2.4. El contacte de llengües. Els préstecs
2. Les llengües preromanes i la romanització a la península Ibèrica
  - 2.1. Les llengües preromanes de la Península Ibèrica i la seva influència sobre l'espanyol
  - 2.2. La romanització d'Hispania i la consolidació del llatí vulgar hispànic
3. El romanç medieval i l'espanyol clàssic
  - 3.1. La formació del romanç medieval i la seva evolució a l'espanyol clàssic
  - 3.2. La reestructuració de l'espanyol clàssic i la constitució del sistema de l'espanyol modern
4. L'evolució del sistema lingüístic: grafemàtica, fonètica i fonologia
  - 4.1. Sistema vocàlic
  - 4.2. Evolucions de les seqüències amb iod i wau
  - 4.3. Sistema consonàntic

Metodologia

L'alumnat haurà de realitzar un seguiment continuat de l'assignatura.

Per assolir els objectius assenyalats, es combinaran les explicacions teòriques per part del professor o de la professora (a on es mostrarà la metodologia i les eines bàsiques de l'estudi històric de la llengua) amb la realització pràctica d'exercicis a l'aula (centrada principalment en la identificació dels canvis gràfics i fònics experimentats per l'espanyol des del llatí fins a l'actualitat).

Es demanarà l'elaboració de una prova teòrico-pràctica, una prova teòrica i una activitat avaluativa pràctica. Es tindrà en compte la participació de l'estudiantat.

L'aprenentatge d'aquesta assignatura per part de l'estudiantat es reparteix de la següent manera:

- Un 40% d'activitats dirigides (52,5 hores)
- Aquestes activitats estan distribuïdes en classes teòriques (57%) i pràctiques a l'aula (43%)
- Un 10% d'activitats supervisades (15 hores)
- Un 50% d'activitats autònomes (76 hores)

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes teòriques	30	1,2	1
Pràctiques a l'aula	22,5	0,9	1
Tipus: Supervisades			
Activitats	7,5	0,3	4, 5, 6, 7
Lectures obligatòries	7,5	0,3	6
Tipus: Autònomes			
Elaboració de les activitats	20	0,8	2, 6, 7
Preparació de les proves parcials i la prova final	56	2,24	1, 5

Avaluació

El/la professor/a avaluarà aquesta assignatura de manera continuada mitjançant la participació a classe (resolució d'exercicis a l'aula, portar les pràctiques setmanals fetes, etc.), la realització d'una prova teòrico-pràctica, d'una prova teòrica i d'una activitat d'avaluació pràctica.

L'avaluació es distribuirà de la manera:

- Participació a classe: 5%
- Prova teòrico-pràctica: 20%
- Prova teòrica: 25%
- Activitat avaluativa pràctica: 50%

L'avaluació de l'assignatura s'efectuarà, per tant, a partir de la realització de tres activitats/proves en què es valoraran els següents aspectes:

- L'assimilació de continguts teòrics;
- L'aplicació pràctica dels continguts;
- L'adequació als requisits de l'activitat en qüestió; i
- L'assistència i participació a classe.

Les tres activitats/proves a realitzar són les següents:

- Un examen teòrico-pràctic sobre les lectures obligatòries i els conceptes teòrics i la seva aplicació en la resolució d'exercicis. Aquesta prova constitueix un 20% de la nota final de l'assignatura.
- Un examen teòric basat en els continguts de les lectures obligatòries. Aquesta prova constitueix el 25% de la nota final de l'assignatura.

- Una activitat avaluativa pràctica que consistirà en l'evolució d'un nombre determinat de paraules del llatí a l'espanyol, mitjançant la identificació de les diferents etapes evolutives i dels canvis fònics corresponents a cada període. Aquest examen constitueix el 50% de la nota final de l'assignatura.
- La participació a classe mitjançant la resolució d'exercicis a l'aula i la presentació de les pràctiques setmanals. Aquesta participació constitueix el 5% de la nota final de l'assignatura.

Per superar l'assignatura, s'hauran de realitzar totes les activitats. La nota mínima que es necessitarà per aprovar cada prova i tenir-la en compte en la mitjana haurà de ser igual o superior a 4 punts. Tanmateix, la nota final, un cop sumades les notes i aplicats els percentatges de cada prova haurà de ser de 5 punts.

S'obté la qualificació de "No avaluable" quan el/la estudiant hagi presentat només un 45% de les evidències d'avaluació. L'elaboració de més del 45% de les proves suposarà, doncs, la voluntat de l'alumnat de ser avaluat en l'assignatura i, per tant, la seva presentació a l'avaluació.

La realització de faltes d'ortografia, expressió, lèxic i sintaxi tindrà una penalització de 0,2 cadascuna, sense límit, sobre la nota final de les diferents proves d'avaluació. Les faltes repetides també descompten.

Recuperació

Totes les activitats d'avaluació són recuperables (excepte la participació a classe). S'hauran de recuperar obligatòriament en el període de recuperació totes les proves amb una qualificació inferior a 4 punts. No obstant això, el/la alumne/a perdrà el dret a la recuperació en el cas d'obtenir en cadascuna de les tres proves menys de 3,5 punts. En cap cas, es podran recuperar les tres proves. A més a més, cal tenir en compte que, per poder optar a la recuperació, l'alumnat està obligat a presentar-se a totes les activitats/proves avaluables.

Dates importants

Les dates de les activitats i els exàmens assenyalats en aquesta programació s'indicaran amb la anticipació suficient durant el desenvolupament del curs.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Participació a classe	5%	0,5	0,02	1, 5, 6
Prova final	50%	3	0,12	1, 4, 5, 6, 7
Proves parcials	45%	3	0,12	1, 2, 3, 6

Bibliografia

L'alumnat haurà d'adquirir el següent manual que serà indispensable per al seguiment de l'assignatura:

CLAVERIA, Gloria; MARTA PRAT i CARLOS SÁNCHEZ (1999), *Curso de lengua española: diacronía*. Bellaterra: UAB (*Materials*, 76).

El/la professor/a indicarà durant el desenvolupament de l'assignatura les lectures obligatòries i recomanades per a cada punt del temari.

Obres de referència i manuals:

ABAD NEBOT, FRANCISCO (2008), *Historia general de la lengua española*. Valencia: Tirant Lo Blanch.

ARIZA, MANUEL (1989), *Manual de fonología histórica del español*. Madrid: Síntesis.

ARIZA, MANUEL (2012), *Fonología y fonética histórica del español*. Madrid: Arco/Libros.

- CANO AGUILAR, Rafael (1988), *El español a través de los tiempos*. Madrid: Arco/Libros.
- CANO AGUILAR, Rafael (coord.) (2004), *Historia de la lengua española*. Barcelona: Ariel.
- COMPANY COMPANY, Concepción i Javier CUÉTARA PRIEDE (2008), *Manual de gramática histórica*. México D. F.: UNAM.
- COROMINAS, Joan i José Antonio PASCUAL (1980-1991), *Diccionario crítico etimológico castellano e hispánico*, 6 vols. Madrid: Gredos.
- GARCÍA GALLARÍN, Consuelo (2018), *Diccionario histórico de la morfología del español*. Madrid: Guillermo Escolar Editores.
- ECHENIQUE, Mª Teresa i Mª José MARTÍNEZ (2011), *Diacronía y gramática histórica de la lengua española*. 4ª edición revisada y aumentada. Valencia: Tirant Humanidades.
- ECHENIQUE, Mª Teresa i Juan SÁNCHEZ (2005), *Las lenguas de un reino. Historia lingüística hispánica*. Madrid: Gredos.
- ELVIRA, Javier (2015), *Lingüística histórica y cambio gramatical*. Madrid: Síntesis.
- FRADEJAS RUEDA, José Manuel (1997), *Fonología histórica del español*. Madrid: Visor Libros.
- LAPESA, Rafael (1981), *Historia de la lengua española*, 9^a ed. corregida y aumentada. Madrid: Gredos.
- LLEAL, Coloma (1990), *La formación de las lenguas romances peninsulares*. Barcelona: Barcanova.
- LLOYD, Paul M. (1987/1993), *Del latín al español: I. Fonología y morfología históricas de la lengua española*. Madrid: Gredos.
- MENÉNDEZ PIDAL, Ramón (1940), *Manual de gramática histórica española*, 6^a ed. revisada y ampliada. Madrid: Espasa-Calpe.
- MENÉNDEZ PIDAL, Ramón (2005), *Historia de la lengua española*, 2 vols. Madrid: Fundación Ramón Menéndez Pidal y Real Academia Española.
- PHARIES, David A. (2007), *Breve historia de la lengua española*. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- PENNY, Ralph (2000/2004)], *Variación y cambio en español*. Madrid: Gredos.
- PENNY, Ralph (2002/2006), *Gramática histórica del español*, 2^a ed. actualizada. Barcelona: Ariel.
- PONS RODRÍGUEZ, Lola (2010), *La lengua de ayer. Manual práctico de Historia del Español*. Madrid: Arco/Libros.
- RODRÍGUEZ IGLESIAS, Ígor (2018): *Aspectos de lingüística histórica española en el contexto europeo*. Munich: LINCOM.
- YLLERA, Alicia (1983), "Lingüística histórica", a ABAD, Francisco y Antonio GARCÍA BERRIO (coord.), *Introducción a la lingüística*. Madrid: Alhambra, pp. 345-388.

Enllaços web:

- DAVIES, Mark: Banco de datos[en línea]. *Corpus del español*. <<http://www.corpusdelespanol.org>>.
- REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CORDE) [en línea]. *Corpus diacrónico del español*. <<http://corpus.rae.es/cordenet.html>>.
- REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [en línea]. *Corpus de referencia del español actual*. <<http://corpus.rae.es/creanet.html>>.

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CNDHE) [en línea]. *Corpus del Nuevo Diccionario Histórico del Español*. <<http://web.frl.es/CNDHE>>.

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CORPES XXI) [en línea]. *Corpus del Español del Siglo XXI*. <<http://web.frl.es/CORPES>>.

TORRUELLA, Joan i KABATEK, Johannes (dirs.). *Portal de Corpus Históricos Iberorrománicos (CORHIBER)*. <<http://www.corhiber.org>>.